
ÖTÜKEN

HATIRLAMAK UZATIYOR ÖMRÜ

Nazım Payam

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1542
EDEBÎ ESERLER: 802

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 16267

ISBN: 978-605-155-954-4

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Ayşegül Büşra Paksoy

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ANA BASIM YAYIN GIDA İNŞ.SAN.VE.TİC.A.Ş
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk. Güven İş
Merkezi No:6/13, Bağcılar / İstanbul
Sertifika Numarası: 20699 Tel: (0212) 446 05 99

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İstanbul- 2020

Nazım Payam, 1955 yılında Elazığ'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini aynı ilde tamamladı. Balıkesir Necati Bey Eğitim Enstitüsü Türkçe ve Eskişehir Anadolu Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. Yurdun çeşitli yörelerinde öğretmenlik yaptı. Türk Edebiyatı, Türk Dili, Kültür Dünyası, Dergâh, Mahalle Mektebi, Ay Vakti ve Harput Çırası gibi kültür-sanat-edebiyat dergilerinde şiir, deneme ve eleştirileri yayımlandı.

2013 yılında *Ses ve Yaz* isimli eseri ESKADER ve Türkiye Yazarlar Birliği tarafından yılın deneme kitabı olarak ödüllendirildi. 1999'dan beri Elazığ'da yayın hayatını sürdüren sanat-edebiyat dergisi *Bizim Külliye*'nin genel yayın yönetmenidir.

Eserleri:
Şehrin Eylül Tarafı (Deneme)
Ses ve Yaz (Deneme)
Ateş Islağı (Şiir)
Sılası Türkçe (Deneme)
Yalnızlık Risalesi (Şiir)

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ 9

Yaz Kurusu 11
Eceli Beklemeden Ölmek 16
Karantina İlkyazı 22
İnsankıran 24
Mavi Kuş 25
Diyalektik gazel 26
Bir Süleyman Bektaş Vardı 33
Sanatçı Dostluğu 38
Pencereler 41
Yaşamayan Kelimelere Saygı 42
Evler ve Ayrıntılar 48
Tapu Kayıtları 55
Çocuklara Şiir yazmak 62
Yağan Kar Sessizliği 68
Herkese Selam Söyle 71
Kardeşim Ulvi 77
İyi ki Ölümlü Yaşıyorsun Hayatı 81
Şiir Oluyor 84
Güz Yapraklar Altında Üşüyedursun 88
Bir Orhan Veli Şiiri 93
Yine Neler Etmediler 97
Hatırlamak Uzatıyor Ömrü 104
Denize Savrulacak Kül 113
Korkut Ata Ne Söylemiş? 118
Bir Gün Birinin Bir Adres Sorması 124
Deneme Kimliği 133
Bir Şiirin Kısa Film Özeti 139
Bir Medeniyet Sapması 145

Hangi Dağa Tırmansam, Muradım Ötesinde 152
Düş Gücü 156
Bir Şairin Hayalinde Kurduğu 162
Bizim Sınırımızı Türkülerimiz Çizer..... 167
Düş Söyleşileri 173

SUNUŞ

Şiirin ses etkisini sınırlayamayız. Şiirden hoşlandırma önceliği her dönem, her çağ sestedir. Ondan beklediğimiz sesi duyduğumuz an ferahlıkla taşarız. Tekrarlanmasını isteriz. O akış günahlarımızdan arındırır bizi. Sesin biçimle örtüşmesinden ayrıca keyifleniriz. Ve bu bileşimin zevk seviyemizi yükselttiğine inanırız.

Ancak şiir, sadece sesten ibaret değildir. İyi, güzel şiirde sesi doygunluğa erdiren özgün nitelikler vardır. Mesela düş kurdurmak, düşündürmek gibi… Mesela bir şeyleri hatırlatmak, sezdirmek veya özletmek gibi… Hem şairin dışa vurduğu duygu çok defa -gizli ya da aşikâr- bizim içe döktüklerimizden ortaya çıkmaz mı?

Elbette nicelerinin gözünden kaçırdığı da şairin dikkatine takılır. Fakat bu durum, bir paylaşma ayrıcalığıdır ona. Onun ikinci ayrıcalığı ise gördüğünü, sezdiğini ve hissettiğini yansıtma gücüdür. Sonuçta ses ahengiyle uyarıcılıktır, şairimizin üstlendiği.

Nitekim kimi değerli şairlerimizden okuduğum şiirlerle kendime eğildim. Onların hatırlattığını, sezdirdiğini, düşündürdüğünü ve kurdurduğu düşü zaman zaman deneme türünün sınırlarını ihlal ederek anlatmak istedim. Böylece *Hatırlamak Uzatıyor Ömrü* isimli bu kitap ortaya çıktı.

Yaz Kurusu

YAZ sıcağı, öğlen vaktini usul usul uyku limanına çekiyor. Güneşin harareti buğusuyla sokağın, caddenin ziftini eritiyor. Park ve balkondan odaya sızan esinti de bir durgunluk yayıyor. Ummalar yavaşlıyor, düş kurmalar duruyor, hırslar siniyor. Her şey uysallığıyla akıyor. Her şey sessizliğiyle unutuluyor. Sabah olunca akşamı, akşam olunca sabahı bekleyen uyku kaçkınlarından değilseniz, bulunduğunuz yerde yayılarak yatma arzusu üstünüzü örtüyor.

Koltukta uyuyakalmışım.

Elinde bir bardak suyla, evdeşim uyandırdı.

Üstümde ter kokusu, kırgınlık, hâlsizlik, iştahsızlık… Yeşile hevesini yitirmiş yaprak gibi hissediyorum kendimi. Az önce uykunun içinde miydim, eşiğinde mi? Anlayamıyorum. Eşyaların solmaya yüz tutmuşluğu bana küskünlüğünden mi, yoksa yazdan mı? Anlayamıyorum. İçtiğim su, hiçbir şeye yeltenmeyen ve hiçbir eyleme sevk etmeyen ağırlaşmış ağustos duygularını ıslatıyor.

Saate bakıyorum; ikindi sonrası…

Kaygısızlığın, kayıtsızlığın hepten soyutlayıcı korkusundan olacak kendime gelmem uzun sürmüyor. Oyalanmak niyetiyle kitap rafına yöneliyorum. Şimdi hangi türle, hangi konuyla hemhâl olunur? Kitaplarımın işlevleri, renkleri, işaretleri farklı, fakat her biri kimliğimin, eğilimlerimin bal mumu yuvacıkları… Klasikler hariç, çoğunu zamanın gösterdiği tercihle almışım.

İ. Hami Danişmend'in artık hatırlanmayı umursamayan *Türkler ve Müslümanlık* adlı eserine el uzatıyorum. Araştırma/ inceleme türünden bir kitap. 1950'lerde basılmış. Terk edilmişliği kılıfından kıyafetinden, bozulmuş şirazesinden sarkıyor. Sahaftan edindiğim belli. Daha ilk sayfasında bana uzak bir imzadan, kırmızı mürekkeple "Ya Kebikeç" notu düşürülmüş. Acaba diyorum, yeterince okunmuş mu? Okunmuşsa nasıl anlaşılmış? Gözlerden kulaklara güz hışırtısı geliyor.

Okumuyorum; tozunu silip serzenişini dinliyorum.

Mahmurlaşan okur, yazarıyla cebelleşmek istemez; ya elindeki kitabı sessizliğinin koruyucusu olarak kullanır ya görünmez cümlelere dalar ya da yalın, otantik ve harareti düşük anlatımla kendini avutur. Herhangi bir inadın ardına düşmez. Sözlüğe bakacak, başka eserler karıştıracak mecali kalmamıştır onun. İnşa muhalifliğini de eritip tüketmiştir o. Merakını sığ suların akışını seyretmekte kullanır.

Şu an ben de o mahmurluk zevkinin esiriyim. Davulla, zurnayla kapıma dayansanız "Her günkü hâl!" der, başımı çeviririm.

Sadece üşengeçliğimi avutacak olana bakıyorum.

Sevgilimsin[*] ilişiyor gözüme. Daha kitapçığın sayfalarını çevirmeden *Yaz* şiirinden *"Seni seviyorum ve bir şey söylemiş olmuyorum bunu söylemekle/ Ben bu yaz kokusunu bir başka zamandan anımsıyorum."* mısralarını mırıldanıyorum. Ayaküstü bir iki kısa şiirini daha okuyorum Ataol Behramoğlu'nun. Deminki mısralarla ağzımda, sevda tadı arayan dilim bu kez *Yaz Sonu* şiirine takılıyor.

"Ayvalar ve güneş sarardı
Yıldızlar daha parlak
Ve ay daha soğuk şimdiden
Gül denizi yutkunuyor

* Ataol Behramoğlu, *Sevgilimsin*, Adam Yay. 1993.

Ardı sıra yitik bir aşkın
Kıyıya çarpıp geriye çekilirken
Kâğıttan taştan mürekkep gibi
Taşıyor içimden
Özlemi geçmiş yazın"

Arkasında bahar, yanında güz, önünde kış olmasına rağmen bana ait yaz nedense hiçbiriyle ilişki kurmuyor. Öteki yazları da hatırlatmıyor. Renklerini terk edip eve kapanıyor. Daha doğrusu odaya… Onun aklı fikri uzun günün rehavetini uykuyla ısıtmakta. Mevcut işleyişi uykunun belirtisi sayıyor.

Geçen kıştan bilirim: Kış da nicedir, dünyayı kış ve yazdan ibaret görüyor. Özlemini, kendisini umursamayan yazda eritiyor. Yaza tutunmaya çalışan güzün solgun yüzünü yüreksiz buluyor. Onu kış eşiğinde görmek, adını duymak istemiyor. Toprağın sırrını ifşa eden baharı ise pek erken uyanan tomurcuklarla anıyor. Duraksamıyorum. Bu kez haziran doğumlu Oktay Rifat'ın *Öteki Yaz* şiirinden son bölümü mırıldanıyorum: *"Yaz içerde biz dışarda/ bize kolay hüzünlerle/ savrulan külleri kalmıştı mevsimin"*

Her şeyde özgünlük arayanlar, artık mevsimlerin kimliksizliğine şaşırmıyorlar. Tatsız tuzsuz domatese, salatalığa sessiz kalıyorlar. Birilerince portakalın, elmanın, çileğin melezlerini çoğaltmak, karpuza kabak aşısı vurmak kimseyi rahatsız etmiyor. Kışın kışlığına, yazın yazlığına kırılmıyorlar. İşin kötüsü, başkalarını yok saymak veya unutulmak da öyle! Kimse rahatsız olmuyor.

Daha yakın zamana kadar her mevsimin bir süresi, her sürenin bir meyvesi, her meyvenin tadını, kokusunu, fiziğini hatırlatan bir adı vardı. Taşınan ad özgünlüktü, özel sorumluluk ifadesiydi. Meyveler ad yetkinliğiyle yaşıtlarının serüvenlerini ilmek ilmek gözetler, kuytularda kalanlara kurtlarla, kuşlarla selam gönderirlerdi.

Tabii, meyvesi, sebzesi, tahılı doğallığın deneyimiyle donu, doluyu, çiyi, böceği ayak sesinden tanır; kapı komşuyu buğuya çağırırdı. Nitekim buğuevine gelmeyenlerin dedikodusu herkesi rahatlatırdı. Kısacası melezleştirmek yoktu. "An" ile kotarıp "an" ile tüketmek yoktu.

Evet, toprak, tohumunu seçme hakkını kaybetti. İklimin hükmü gözden düştü. Kök saçaklarının izlediği su kaynakları, vitrin meşrepliler tarafından kurutuldu. Hormon hızlandı. Anlık heves, yaş baş ilişkilerini derekeye indirdi. Yaygınlaşan tahammülsüzlük, gücüne güç kattı. Sonuçta, insan seraya mahkûm fideler gibi odasına sığındı. Bu, belki de benim odaya kapanma hikâyem.

Elbette gelecekte, saksı sebzeciliğinin yararı tahmin edilebilir. Ayva tüyünün kıla dönüşmesi önlenebilir. Mısır, arpa, buğday, çavdar unları eleksiz elenebilir. Melezlik tartışmaya açılabilir. Meteoroloji, hava akımlarını aylar, yıllar öncesinden tahmin edebilir. Ancak hiçbir psikiyatr değişen insan mizacının bizi nereye sürükleyeceğini tahmin edemeyecektir.

Benim öngörüm; hızın egemenliğine kapılmış aklın eksikliğini, yine deneyimler tamamlayacak. Davranışlar vicdanla değil, yasalarla kontrol edilecek. Tarla ölçeğiyle balkon ölçeği bir daha eşitlenmeyecek. Yenilecek hayvanların defteri tutulacak. İç serinliği, duvara asılı zihin manzarasından çıkarılmayacak. Sanatın ve insanın ilk mayasının balçık olduğu yeniden ele alınacak.

Sanat da asla ve kata ihmal edilmeyecek.

Bakımsız bahçede düş evleri kuranlara öncelik verilecek. Eski mevsimler, eski lezzetler, eski hazlar şartları yerine getirmiş sanatla kutsanacak. Maziden aldığımız hissenin verisi sanatla artırılacak. Bozulan doğa-insan dengesini tamire cesaretlendiren sanatın teşviki olacak. Ziraat sanatla yapılacak.

Fakat aşk, bir daha kendi mevsiminde gelişip serpilmeyecek.

Öngörümü, dünlerden ara ara sızan bugünkü huzmelere bağlayabilseydim eğer hiç vakit geçirmeksizin içini kuyulara, kuytulara, akarsulara boşaltan şiirlerden yola çıkar; başakların yazı ile lekesiz beyaza belenmiş kışı bir güzel anlatırdım. Oradan tekrar bahara döner; dağdan, bayırdan sökün etmiş kar suyunu, çiseleyen yağmuru gürül gürül akan derelerle birleştirir; araya bağlar, bahçeler serpiştirirdim. Günü geldiğinde bir daha dönmemek üzere şehirle vedalaşır, bağbozumuna şıra içmeye giderdim.

Ama geç kaldığımı biliyorum.

Düşlerim, düşündüklerim, öngörülerim bıkkınlığı, boşluğu beraberinde getirdi. Huzurum kaçtı.

Umarım yazdıklarım bir ağıta dönüşmez.

Eceli Beklemeden Ölmek

"tavanda bir tüfek asılıydı.
kendimi vahşi bir hayvanı izler gibi
izledim. olmasın dedim olmasın
hayatımda bir vaşak, bir martı,
bir tüfek olmasın. ama görmüştüm işte.
tavanda bir tüfek asılıydı. avizeden
sarkıyordu. saçlarım kalın örgüler
halinde topuz yapılmıştı. örgülerin
arasından ışıltılı boncuklar ve mavi
ışıklar saçılıyordu. kendimi vahşi
bir hayvanı izler gibi izledim.
bir ses "madem bu kadar güzelsin"
dedi, "niçin kendini yaralıyorsun?"[1]
Lale Müldür

VERİLER, intihar girişimlerinin son kırk yılda yüzde altmış arttığını ve intiharla gerçekleşen ölüm sayısının sekiz yüz binin üzerinde olduğunu gösteriyor. Ayrıca bilim insanları böylesi bir ölümün en az yüz otuz beş kişiyi ömür boyu yakından etkilediğini söylüyor. Ama asıl ilginç olanına Yuval Noah Harari'nın *Sapiens - İnsan Türünün Kısa Bir Tarihi* eserinde rastlıyoruz. Harari, Dünya Sağlık Örgütü sitesinden aktardığına göre; 2002 yılında 57 milyon ölümün sadece 172 bini savaşlar yüzünden, 569 bini cinayet sonucu gerçekleşmiştir. Yani şiddete dayalı 741 bin ölüm. Buna karşılık 873 bin insanın intihar ettiğini öğreniyoruz.

---

[1] Lâle Müldür, *Divanü Lûgati't-Türk*, Tüfek, Metis Yay. s. 109.

İnsanoğlu bugün doğayı, sosyal ilişkileri, kendisini dünden daha fazla eksik algılıyor. Arayışına sinmiş hız çelişkisinden, tahammülsüzlükten olacak, geceye girdiğinde ay ışığıyla, yıldızla karşılaşacağını, şafakla buluşacağını unutuyor. Acısının asla anlaşılmayacağını, feryadının duyulmayacağını, duasının korkuyu savmaya yetmeyeceğini, karanlığın bir daha evirilmeyeceğini sanıyor. Sorunlarla mücadeleyi, yaşamayı düzenleyici faaliyet olarak görmüyor. Hafızayı tazeleyici hususları kötüye yoruyor. Bütünlüğü yitiren yargısı, onun geleceğe duyacağı güveni günbegün zayıflatıyor. Her saat biraz daha içine kapanıyor.

Fakat dünyanın ta öteki ucundan gelecek olumsuzluklara da bir o kadar açık. Nitekim araştırmacılar, intiharın kapsadığı alan ve nedenleri tartışmaya açtığında; cep telefonu, internet, Twitter derken uzak yakın hiç ummadık kişiler, birilerinin ağır bezginlik duygusunu fevkalade tetiklediğini ve parmağı tetiğe değdiren kuvvete katıldığını ortaya çıkarıyor.

Günümüzde, sonuçlanan intihar teşebbüslerinde belki de en temel neden, zaafların gediğinden sızan sınırsız, sayısız ve herkese açık ihtiyaçlardır. Her ihtiyaç çarçabuk olumsuzluğa dönüşüyor. Çoklarınca pek de ciddiye alınmayan bu olumsuzluklar, gitgide yığınlaşarak kişiyi bencil, güvensiz, yalnız ve öfkeli bırakıyor. Zihnin sanal âlemi karışıksız çıktıkça hayata küstürüyor. Dahası kişinin intihara sürüklenişine, teşhis ve tedavisine dallar ekseninden baktırıyor.

Mesela ekonomistler geçim sıkıntısı, sosyologlar sosyal çatışma, psikiyatrlar ruhsal dirençsizlik, ilahiyatçılar delilik ve bilinç kaybı üzerinde duruyorlar. Bazı düşünürler ise "köktenci bir hileye kaçma" nitelemesiyle sadece töreyi suçluyorlar. Bütünün kuşatıcılığını, etkisini, yargısını, yargısının acımasızlığını umursamıyorlar. Dikkatleri ayrı ayrı hücrelere çekiyorlar.

Yığınlar, yığınca soruna itilmesine rağmen bağlantılar koparılıyor ve herkes sadece kendisini vahşi bir hayvanı izler gibi izliyor. Cezayı kendisine kesen maktul sayısı ise saat be saat artıyor. Öyle ki geçen yüzyılın düşünürlerinden Albert Camus, "Gerçekten önemli olan bir tek felsefe sorunu vardır, intihar"[2] savında bulunuyor.

Filozoflar elbette akla ilk gelen ve ileri sürülen öngörülerle yetinmeyecek, ayrıntılar üzerinde duracaklardır. Ancak kesinkes bir sonuca da yönelmeyeceklerdir. Sanırım onlar daha çok kendilerini cezalandırma eyleminin uluslararası vahametini işaret edecek, hayata bağlılık ve yaşamak enerjisi verecek soruları çoğaltacak, alınan cevaplarla bunalım tohumlarını çürütmeye yelteneceklerdir.

İntihar, artık edebiyatın da başat konusu!

18. yüzyılın başlarından itibaren roman ve hikâyelerin birçoğunda bir kahraman göstergeler yoluyla ya kendiliğinden ya da başkaları tarafından intihara doğru sürükleniyor. Bu sürüklenişte edebiyat, hayatın içinden çekip çıkarılmış çelişkileri, bunaltıları ve bunlar üzerinden doğan kurguyu aynı yastığa baş koyduruyor. Hiç yüksünmeden bütün dalların dillendirdiği sıkıntıları gergefinde işliyor. Kendisini cezalandıracak kişinin anlamsızlığa düşüş, sıkıştırılmış korku, geride kalanları suçlama, sanrı ve benzeri nedenlerini eşelerken herhangi bir ispatı şart koşmuyor, öneri sunmuyor. İnsanı anlamaya, anlatmaya; ona yakın durmaya çabalıyor.

Abdullah Harmancı'nın küçürek öyküsü "He" konumuzu somutlamaya müsait örneklerden biri.

Aşağıya alıyorum:

> A'nın sağlığı yerindeydi. Ama hiç düzenli bir işi olmadı.
> B'nin iyi bir işi vardı. Ama kocasını sevmiyordu.
> C'nin iyi bir işi, iyi bir eşi vardı. Ama çocuğu olmuyordu.

[2] Albert Camus, *Sisifos Söyleni*, Can Yayınları, s. 21.

D'nin işi de eşi de çocukları da vardı. Ama bir türlü kendini partiye kabul ettiremedi.

E, partinin ileri gelenlerindendi. Akademinin ileri gelenlerindendi. Paralıydı. Neşeliydi. Karısını severdi. Çocuklarını öperdi. E dün akşam... Kendini bir boşluğa bırakıverdi.[3]

Eleştirmen Necip Tosun, öykülerimizdeki intihar olgusunu Oğuz Atay'ın *Korkuyu Beklerken*[4] eseri üzerinden bireyin kıstırılmışlık duygusuyla savunma mekanizmalarını harekete geçirmesine, doğru ve yanlışları, toplumdan ve yönetimden bağımsız olarak bizzat kendisinin tespit etmesine bağlıyor ve ekliyor: "Bu da kaçınılmaz olarak başkaldırı olayını gündeme getirir. Öykülerde başkaldırı, kendi kendini cezalandırma, intihar gibi davranışlarla kendini ortaya koyar."[5] diyor.

Kurgu kahramanının "doğru ve yanlışları, toplumdan ve yönetimden bağımsız olarak bizzat kendisinin tespit etmesi" zamanla yazarına da bulaşıyor ki kimi edebiyatçı duvara asılı tüfeği kendisine çeviriyor. Ancak tüfeği kendisine çeviren edebiyatçı ne başkaldırısıyla ne de zıtlarının derinliğiyle gündeme geliyor. Çok defa kurguya kapılma sanısıyla hafifseniyor. Fakat intihara dair söylediğini etkili kılıyor.

Cesare Pavese intihara dair söylediğini etkili kılanlardan biri.

Pavese, 6 Kasım 1937'te *Yaşama Uğraşı* adlı günlüğüne şu notu düşüyor: "İntiharı düşünen bir insan için en kötü şey kendisini öldürmesi değil, bunu düşünüp yapmamasıdır. İntihar düşüncesine -bir alışkanlık hâline gelen intihar düşüncesine- yol açan manevi çöküntü kadar aşağılık bir şey yoktur."[6] Bu not "Sylvia Plath"ın eline geçmiş olacak

---

3 Abdullah Harmancı, *Behçet Bey Neden Gülümsedi?*, İz Yay., s. 136.

4 Oğuz Atay, *Bütün Eserleri 4, Korkuyu Beklerken*, İletişim Yayınları.

5 Necip Tosun, *Öykümüzün Sınır Taşları, Türkçenin En İyi 100 Öykü Kitabı*, Dedalus Yayınları, s. 329.

6 Cesare Pavese, *Yaşama Uğraşı*, Can Yay., Türkçesi: Cevat Çapan, s. 63.

ki intiharını hızlandırıyor (d. 27 Ekim 1932, ö. 11 Şubat 1963).

Sylvia Plath, Pavese'nin okurlarından.

Nilgün Marmara da mutlaka okumuştur o notu. Hem de içselleştirerek. Zira "Sylvia Plath'ın Şairliğinin İntiharı Bağlamında Analizi" tezinde Pavese'yi desteklercesine şunları söylüyor: "Sanatçının yaratma olgunluğuna erişebilmek için geçtiği hazırlık süreçleri her ne olurlarsa olsunlar uzun bir ıstırap prosedürüdürler ve bu ıstırap, sanatçıyı kolayca deliliğin, hatta intiharın eşiğine getirebilecek bir düşünceler bütününü teşkil eder."[7]

Oysa Nilgün Marmara'yı intiharın eşiğine getiren "ıstırap prosedürü" diğer edebiyatçıların "yaratma olgunluğuna erişmelerinde" özel ve öznel duruyor. Nesnel sorunları da çözmeye yürütmüyor. Bir bakıma bir kilit dilinden ibaret kalıyor. Lakin evvelinden intihar etmişler ile kişilikleri örtüşen edebiyatçılar arasında duygudaşlık kurduran bu "ıstırap prosedürü" sümen altına konulmuş bir reçete gibi duruyor. Ve onlar için sürekli hatırlanan ve ertelenen "intihar" olgusuna kilitleyici davete dönüşüyor.

Şimdi dikkatinizi zaman aşımına uğramayan bir garip halkaya çekmenin vakti:

Ceplerindeki çakıl taşlarıyla kendisini Ouse Nehri'ne bırakan Virginia Woolf… Virginia Woolf'un takipçisi Sylvia Plath… Sylvia Plath'ı tezine konu edinen Nilgün Marmara… Plath ve Marmara'nın çok sevdiği İtalyan şair, romancı Cesare Pavese… Pavese'nin hayranlık duyduğu yazar Amerikalı T.O. Matthiessen…

Bu edebiyatçılar eceli beklemeden ölmeyi gerçekleştirenler.

Acaba, diyorum, intihar eden edebiyatçıların kütüphanesini mercek altına alsak raflarda şirazesi bozulmuş ki-

[7] Nilgün Marmara, *"Sylvia Plath'ın Şairliğinin İntiharı Bağlamında Analizi"*, s. 17. pdf.

taplardan, ısrarla okunmuş şairden, yazardan, altı çizilmiş cümleden, paragraftan, sayfa kenarına düşülen notlardan nedeni veya nedenleri ortaya çıkaracak bir sonuca ulaşabilir miyiz? Ne var ki bizim asıl aradığımız intiharın eserler yoluyla edebiyatçıdan edebiyatçıya geçip geçmediği olacaktır.

Sahi, intihar bulaşıcı mı?

Karantina İlkyazı

TARİH 24 Ocak 2020, saatler 20.55'i gösterdiğinde, Elazığ'da 6,8 şiddetinde bir deprem yaşandı. Yirmi beş saniyelik depremin geride bıraktığı kırk dört ölü, bin altı yüz yedi yaralı ve onlarca hasarlı ev idi. Artçı depremler günlerce sürdü. Korku da öyle. O vakit, yetkililer bizlere "Evinize girmeyiniz!" diyorlardı.

Depremin ardından Çin'in Wuhan şehrinde dünyayı sarsan bir illet duyuldu. Korona virüs türlerinden bu illet, Covid-19 olarak tanımlandı. Şiddetinin depremden aşağı kalır yanı yoktu. Oysa 2019'un aralık ayında ortaya çıkmasına rağmen önlemlerde zaafa düşülmüştü. Bilim insanları ve kimi yetkililer tarafından onun öldürücü gücü başlarda kavranamamıştı. Çin'in de içe dönük tavrı onu, sadece bir bölgeye ait salgın niteliğiyle algılatmıştı.

Ama durum ciddiydi.

Covid-19 illeti insandan insana damlacık ve yakın temasla bulaşıyor, yakaladığını boğuyordu. Bilinen ilk belirtileri, ateş, kuru öksürük, ağrı-sızı, yorgunluk ve solunum güçlüğüydü. Covid-19'dan ölen kişilerin bütün dini ayinleri yasaklanıyor, âdeta kaçırılarak defnediliyordu. O, tam bir insan kırandı. Şu satırlar kaleme alındığında 10.1 milyon insan enfekte olmuş, onun neden olduğu ölüm sayısıysa 500 bini aşmıştı.

Kısa zamanda yayılmadık ülke bırakmadı.

İnsan için en tehlikeli yerler kalabalık şehirlerdi. Tehlike, şehirlerden kasabalara, köylere; mezralardan hanelere kadar uzandı. Hısım, akraba, arkadaş görüşmeleri kesildi.

Okullar kapatıldı. Mabetler kapatıldı. Fabrikalar durdu. Uçak, tren, otobüs durdu. Yolculuklar sona erdirildi. Nişanlar, düğünler ertelendi. Bütün kültür, sanat, spor etkinlikleri iptal edildi. Birçok ülkede olağanüstü hâl kuralları uygulandı. Hayatta kalmanın kısıtlamalara uymakla mümkün olacağı kanıksatıldı.

Bizim Külliye dergisinin deneme ve öykü yazarı biyofizikçi Prof. Dr. Süleyman Daşdağ, "Yeni Coronalar ve Ultraviyole" makalesinde, "tedbirlerden biri de kimyasal sterilizasyonla ortamdaki mikroorganizmaların yok edilmesidir" diyordu. Ancak Daşdağ, bu yöntemin ilerde ne tür sağlık riskleriyle sonuçlanacağına ilişkin bilimsel verilerin henüz ortaya konmadığını da belirtiyordu.[8]

En sağlıklı uygulama evden çıkmamaktı. Her hâlükârda insana merkez, evdi. Herkes evine çekilmek zorundaydı. Nitekim yöneticilerimiz "Evinizden dışarı çıkmayınız." dediler.

Koca bir yaz evdeydik. Dışarı çıkamadık. Lakin gocunmadık da… Hem artık yasakları delmekten zevk almıyorduk. Zira geride bıraktığımız onlarca boşluğu, yığınca ihmali gördük. Vakti, evdeşimizle ve çocuklarımızla ilgilenerek geçirdik. Meğer aradığımız mutluluğun kaynağı odamızdaymış.

Fakat ev, kimilerine tecrit mekânıydı: Öfkeye, sabra yenik düşenlerle bunu da gördük. Sanırım gelecekte edebiyatı meşgul edecek sorunlar çığlığı daha çok evden gelecektir.

Evet, karantina yazı bana bol bol kitap okuttu. Bahtiyar Aslan ve Mustafa Kutlu'ya armağan ettiğim iki şiir yazdırdı. Girizgâhım o şiirleri sunmak için. Umarım doğanın bu intikamı, şiir, hikâye ve romanlarla gelecek nesillere hatırlatılır.

---

[8] S.Daşdağ, *"Yeni Coronalar ve Ultraviyole"*. http://blog.milliyet.com.tr/yeni-coronalar-ve-ultraviyole/Blog/?BlogNo=618825

İnsankıran

Korona günlerinde
Bahtiyar Aslan'a

İşte çıkageldi vakitsiz ve biçimsiz
Baskın sessizliğinden
Sezdirmek için ürkünç varlığını
Korkuyla kuşattı ve aldı
Düş kurmayı elimizden

Derler ki hayalet değişiminden
Bu görülmez karanlık, kör gömüt
Ciğeri beş para etmez bela
Bak, rüzgârla açıldı kanatları
Soluksuz kaldı yaşamak

Unutturdu yelkovanı akrebi
Ölümle sayıldı beklemek saati
Kuru yaprak gibi savruldu
Günler, aylar, ummalar
Bütün dünya doluştuk bir odaya

Elbet dün de yok değildi, vardı
Yıllar yılı mağaraya yansıyan gölgeydi
Selvi uzantısıydı sanki umursanmadı
Gördük yazgımızdaki felaketi
Şair kardeşim benim, senden bile korkar olduk.

Mavi Kuş

Mustafa Kutlu'ya

Ne bir renk ne de çizgi
Boş levha gibi tuval
Hiç resim yapamadım
Muratsız geçti bu yaz

Hüzün mü tesadüf mü?
Merceğim de dilsizdi
Karanlığa döndü flaş
İçimde kaldı düğüm

Meşin cilt, beyhude albüm
Yazıyı seçen hissiyat
Her şey kendiliğinden
Olurdu hayat izi
Böyle değildi sanat

İşte güz geldi uzun ince
Yeşil, turuncu, sarı derken
Şu mevsimsiz kâğıttan
Kanatlandı mavi kuş.